

TOALTUUN

Jan Wierenga

Over de sapsiep

Elders op deze pagina staat vandaag een verhaal over het historische 'hupholt', ofwel de eeuwenoude kunst om een fluitje te snijden uit een tak van de lijsterbes, in Drenthe ook wel 'sapsiep' genoemd. Tijdens de fabricage hiervan werd in het Drents een liedje gezongen. Hiervan bestaan wel 170 verschillende uitvoeringen! Vandaag één hiervan, in een ingekorte versie.

'Sap, sap, siepe,
Wannër bin ie riepe?
Ankom Meitied.
As de veugelties eier legt.
Legt ze dan gien eier,
Dan maar doppen.
Gooi ze de olde wieven,
Vlak veur de koppen.
Kop an bloeden;
Bloed, bloed, varken.
Gaot er mit hen markten.
Gaot der mit hen Engelaand.
Engelaand stiet in de braand.
Wie hef dat edaone?
Ma-, Ma-, Maria.
Wat hef Maria ien heur schoot?
'n Klein, klein kientien.
Wat hef dat kientien ien de haand?
'n Mooi, mooi boekien.
Wat stiet daar ien te lezen?
Van vader, van moeder,
Van zuster en van broeder.
Kattien op de diek zat.
Zute melk, beschuten vrat.
Daor kwam Hes an.
Met zien blote mes an.
Die wol 't kattien 't oor ofsnien.
(Toen gung 't kattien lopen).
Hiel of, half of.
(Dri'jmaol um het karkhof).
Wil d'r mien huppian nog niet of?
Sniet hum dan de kop mar of!
D'r of, d'r of, d'r of.

Sapsiep, niet met 'n liester, maor met 'n sprutter!

FOTO ARCHIEF CATRINUS VAN DER VEEN

SJARLEFRANS

Martin Koster

Een klein bredtien

In Drenthe gebeurt nooit wat. Stop. Der waren verkiezings in meert. De PvdA is niet meer de grootste. Dat bint nou de diknakken van de VVD. Meer is der niet gebeurd de leste tied. Stop. Der bint op een paar steden plaatsnaamborden verdrèentst. Ie mient het! Het mut ja niet maller worden! Waor giet het hen mit onze Olde Laandschap!?

Ik bin persoonlijk een groot veurstaander van Hollaandse & Drèentse plaatsnaamborden. Overall in Drente, mar niet in Assen, Beilen en Emmen vanzölf. En dan asteblijf niet van die grote Hollaandstalige borden mit van die miegerige Drèentstalige bredties deronder. Nee, het mut grote tweitalige bredties wezen. Het Drèentse laandschap

is ja al zo saai. Aj dommies -ik nume mar wat- Lievern binnenvaart en ie ziet staon: Lieveren / Lievern, dan valt der hiel even weer wat te beleven in de Olde Laandschap. En het aldermooiste zul wezen as der een klein bredtien onder kwaamp:

123 inwoners

Tjalling Waterbolk (r), hier samen met een vakgenoot, de archeoloog Sake Jager. FOTO: ARCHIEF FRANS DE VRIES

Muziek uit 'hupholt'

JAN WIERENGA

Een fijn stukje onversneden Drentse cultuurhistorie is de fabricage van fluitjes uit de takken van de lijsterbes, we hebben het er op Schepers Erf al wel eens vaker over gehad. 'Onversneden' is wellicht in dit verband niet de goede uitdrukking omdat voor dit eeuwenoude gebruik onder kwajongens juist wél een mes nodig was. De bekende Groninger archeoloog en emeritus hoogleraar Tjalling Waterbolk (91), die zijn jeugd doorbracht op het platteland rond Havelte, is al jarenlang zo geïntrigeerd door het historische fluitje, dat hij er tussen alle archeologische beslommeringen door onderzoek naar deed. Dit is nooit gepubliceerd, maar wel is nu in een boek dat deze week over Waterbolk verschijnt een aparte paragraaf over het lijsterbesfluitje opgenomen.

Lijsterbessen groeiden (en groeien, uiteraard) overal in Drenthe, met name op de zandgronden. De struik werd in delen van Drenthe 'hupholt' genoemd. Elders in de provincie spraken men van 'sapsiepholt', 'apsapsiepie', 'fluitiesholt', 'fluitpiepenholt' of 'liesterkrallenholt'. Trouwens, ook in delen van Groningen kende men 'sapsiepenholt' en het vervaardigen daaruit van fluitjes. Ook in Twente en andere landstreek was het gebruik bekend.

Zo'n fluitje maakte je door in de meitijd, als de sapstromen op gang komen, met je zakmes een takje af te snijden van ongeveer potlooddikte. Door dat langdurig met de platte kant van het heft te bekloppen, kon je de bast tenslotte als een hulsje van het hout schuiven. Daarmee kon je een eenvoudig 'huppian' maken door

'Dit instrumentje bracht een luid huppand geluid voort'

van het uiteinde nog een flinterdun laagje bast weg te krabben, wat dan het mondstuk werd, maar wel zo dat het hulsje intact bleef. Dit instrumentje bracht een luid 'huppand' geluid voort. Iets geavanceerder was de productie van een echt meifluitje met een uit hout gesneden mondstukje en een afsluitend stukje rondhout. Door dat laatste te verschuiven, kon je ook nog de toonhoogte variëren! Tenslotte was er ook nog de 'reerdomppe', waarbij een 'huppian' werd voorzien van een toeter, gemaakt van de bast van een oudere tak. Dit konden alleen de wat grotere jongens, omdat hier wat meer techniek bij kwam kijken. (Wat grotere jongens bijvoorbeeld ook konden, was sap aftappen van berken en dit in flessen een paar maand in de grond te laten gisten. Zo verkreeg je 'börkenwien'.)

Het maken van bastfluitjes is op de Drentse zandgronden wijd en zijd verbreid geweest. In lager gelegen delen van het land, waar de lijsterbes niet algemeen voorkomt, werden fluitjes gemaakt van andere bomen zoals wilgen en essen. Een andere nuttige boom voor kwajongens was de

vlier: van de 'holle' takken daarvan werden proppenschietters gemaakt, die in Drenthe wel 'balderbussen' werden genoemd.

Het loskloppen van de bast voor een sapsiepfloitje was een eentonig werkje, waarbij in het Drents een liedje werd gezongen. Waterbolk, geïnteresseerd in de streektaal, verzamelde wel 170 versies van dit klopliedje. In deze eigenaardige versjes zijn vaak vier delen te onderscheiden: eerst wordt het voorjaar aangevoelen, dan gaat het over eieren en lege doppen, daarna volgt een plotselinge overgang naar een smullend katje op een dijk en tenslotte wordt het ongeduld van de bastklopper beschreven, onder het dreigen met geweld.

Waterbolk vermoedt dat het hupholt en wat daarmee annex is hun oorsprong vinden in de prehistorie. Zie voor een voorbeeld van een klopliedje de rubriek Taoltuun op deze pagina.

'Werk van eeuwen'

De wetenswaardigheden rond het 'hupholt' zijn te vinden in het boek *Werk van eeuwen. Gesprekken met Tjalling Waterbolk*. Het is geschreven door Jos Bazelmans en Jan Kolen en verschijnt bij Van Gorcum in Assen. De presentatie is vrijdag in het Drents Museum, tijdens een symposium, georganiseerd door de Waddenacademie.

Een meifluitje! FOTO KLAAS VAN SLOOTEN